

МАРЈАН МИЛАНОВ, НАСТАВНИК ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „ДОБРИНКА БОГДАНОВИЋ“ У СЕЛУ СТРЕЛАЦ

Вишенаменски суперхерој

Уз слоган „Мање ђака – више рада“, Марјан Миланов, наставник енглеског језика, недавно овенчан и титулом најбољег едукатора Србије, са колегама је пре деценију почео да промовише мултифункционалну школу, која ће недостатак ученика надоместити бројним ваннаставним активностима. Тиме су успели да покажу да и мале, сеоске осмолетке имају битно место у образовном систему. А њихова ОШ „Добринка Богдановић“ у селу Стрелац, прва основна школа у земљи верификована са домом ученика, постала је позната по петодневном Дечјем образовно-истраживачком кампу за ђаке основношколског узраста. Активности које организују у оквиру кампа обично се догађају на крају школске године, а намењене су развоју ширег потенцијала ђака из осетљивих друштвених група, али и оживљавању села, афирмацији науке, истраживачког духа и подстицању здравих стилова живота. Будући да ученици поменуте сеоске школе у планинским висовима изнад Бабушнице баш и немају прилике да путују и упознају вршњаке, Миланов и екипа његових колега пред сваки летњи распуст, у оквиру овог пројекта, доводе им у госте ђаке из Србије и региона.

У ученичком дому, заједничким трудом и кроз бројне активности, они угосте по педесетак ђака из града, који добију прилику да неколико дана бораве у природном окружењу, али и да можда први пут преспавају негде без родитеља и тако стичу самосталност. Уз договор са својим ђацима и колегама, наставник Миланов сваког дана њиховог боравка организује тематске радионице, предавања, излете, слободне активности. А све то знањем и искуством често обогате и професори са нишких факултета, њихови студенти волонтери, стручњаци из Природњачког музеја у Београду, писци, сликари, еколози, археолози и стручњаци других профила.

– Имамо дан за природне науке, дан за друштвене науке, за уметност, спортске активности и излете, дан традиционалне кухиње, када сви заједно одлазимо у домску кујну, где спремамо специјалитете пиротског краја. Осим активности које спроводе у самој

Један од најбољих едукатора Србије, заједно са колегама, започео је промоцију концепта мултифункционалне школе. Основна идеја је да сви наставници имају различита интересовања, вештине и знања и да треба да настоје да их пресликају на школске активности и тако допринесу унапређивању целокупног васпитно-образовног рада и развијању пуног потенцијала ученика. Преданим радом успели су да покажу да и сеоске осмолетке имају значајно место у образовном систему

– Свака мала школа има неку своју причу, неку муку, бреме које носи на временом већ погрљеним леђима. А на све то, годинама уназад, додатно належа прича о рационализацији, финансирању по броју ученика, мрежи школа... Сеоске школе су постале само трошак и оптерећење, изгране су на маргину. А за њиховим нестанком тихо ће уследити и искључивање већ ретких аутобуских линија, затварање понеке преостале сеоске продавнице, гушење наде да млади могу опстати на селу – упозорава Марјан Миланов.

Каже да ни он ни колеге из школе у Стрелцу нису хтели да буду неми посматрачи тог процеса, већ су одлучили да крену у сусрет проблемима. Колега Милан Станковић, бивши директор осмолетке, креирао је слоган који сви користе: „Мање ђака – више рада“, па су заједно започели промоцију поменутог кон-

ционална школа – креирање и примена додатних програма васпитно-образовног рада“, како бисмо идеју мултифункционалности и наша искуства ширили и међу колегама из других установа – објашњава Миланов.

Овај наставник предаје и у Средњој школи „Вук Караџић“ са домом ученика у Бабушници, а у животу се води паролом „Ако желимо да подучавамо, морамо бити спремни да и сами учимо“. Захваљујући томе што је свестан колико још мора да сазна, он на сваком часу покушава да се изједначи са својим ђацима и настоји да на њихов ниво интересовања преведе понекад не баш радо читано и сувопарно градиво. Четрдесетдогодишњи Нишлија велики је поборник и један од пионира употребе мобилних телефона у настави у Србији. А рад у малој, планинској школи за њега је додатни изазов да и ученицима из сеоског подручја прикаже предности савремених технологија. Уз став да школа мора бити место где ученици стичу знање које могу да примене у решавању практичних проблема, он је својим ђацима – који код куће немају ни интернет, ни паметни телефон – омогућио да у школи шире сазнања помоћу мобилних апликација за учење језика, интерактивних игара и QR кодова. Његови ученици се наврх планине на часовима играју роботом – микробитом и откривају нове светове помоћу виртуелне реалности. А воли да каже да је сав труд, који улаже у наставу, награђен када му се осмехну у тренутку кад схвате до којих незамисливих светских даљина и сазнања из тог сеоцета могу да досегну помоћу само једног мобилног телефона или рачунара.

Предавао је Миланов раније и у неколико градских школа, па зна да рад у сеоској осмолетки није нимало лак. Уз непрегледне планинске превоје, преко којих из Ниша стиже до школе, путујући 80 километара у једном правцу, у почетку баш и није био сигуран да ће дуго да остане у основној школи у којој проводи већину радног времена.

– Када сам закорачио у нашу сеоску школу у селу Стрелац, имао сам осећај да улазим у неку другу временску димензију. Од прича градских ученика о најновијим моделима мобилних телефона и одласку на концерт у Беч, почео сам да слушам разговоре ђака у често

напуклим ципелама и поцепаној одећи. Али баш начин њиховог размишљања, топла, радознала срца, уз сјајну атмосферу у колективу и подршку руководства школе, какву нигде нисам добио, допринели су да осетим неку посебну блискост која тамо постоји. Схватио сам да је слоган „Моја школа – мој други дом“ сушта истина. Некако се и мени увукао у душу, преломио да останем ту, без сумње у исправност избора – искрен је Миланов.

Објашњава да је школа специфична не само по дому, већ и по томе што његови ђаци потичу из дисфункционалних породица или маргинализованих друштвених група и да, углавном, немају запажене академске резултате, па су као такви у систему обично невидљиви или, како воли да каже, налазе се „испод радара“. То су, како објашњава, деца угроженог материјалног и социјалног статуса, са потребом за додатном подршком.

– Имамо само неколико ученика из самог села, већина наших ђака је из других места, долазе из све четири општине Пиротског округа. Они стижу у школу понедељком ујутру и остају до петка, јер у својим селима немају школу или услове да свакодневно до најближе осмолетке путују по десет и више киломе-

НАЈВЕЋА НАГРАДА

Наставник Марјан каже да никада неће заборавити тренутак када се на вратима учионице појавио дечак из оближњег планинског села, асоцијалан, уплашен, са развојним тешкоћама. Није проговарао ни реч. Великим успехом целог колектива Марјан сматра тренутак када је баш тај ученик, после шест-седам месеци проведених са њима, у дому, на школској прослави, самоиницијативно устао, прошао кроз масу и са осмехом на лицу се ухватио у коло.

– Вероватно то некое са стране делује небитно, можда смешно, али за нас је било толико важно као да је освојио награду на републичком такмичењу – сећа се наставник енглеског.

тара. Ту су и ђаци које су нам упутили локални центри за социјални рад. Локалне самоуправе финансирају боравак ученика у дому, а школа им обезбеђује бесплатан прибор, уџбенике, али и превоз од куће до школе. Уз помоћ бројних невладиних и хуманитарних организација и неких компанија и појединаца, деца повремено обезбеђујемо и бесплатну одећу, обућу, играчке, пакетиће за Нову годину, бесплатне излете и једнодневне екскурзије, али чак и огрев за неке од најугроженијих породица из којих долазе – истиче Миланов и додаје да је школи, поводом 80 година постојања, Београдски сајам 2017. донирао пола милиона динара за унапређивање квалитета живота и рада.

Од тог новца купили су аутомобил са седам седишта, чиме су решили горући проблем не-сметаног и безбедног превоза ученика од куће до школе. Каже да управо чињеница да многи ђаци долазе из социјално угрожених породица њега и колеге додатно мотивише да се максимално потруде и кроз бројне наставне и ваннаставне активности баш тој деци пруже једнако и квалитетно образовање, да подстакну њихове склоности и таленте и покажу им да и они вреде, да могу колико и њихови вршњаци.

Активностима у којима учествује Марјан Миланов као да нема краја, па нимало не чуди што га је Удружење за развој предузетништва „Живојин Мишић“ уврстило међу десет најбољих српских наставника у 2020. години. На конкурс Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ) у Базу примера успешних ваннаставних активности уврштене су чак три

КРЕАТИВНОСТ БЕЗ ГРАНИЦА

У оквиру припрема за Дечју недељу и дечји вашар пре неколико година, у школи у Стрелцу започела је израда фигурица од гипса. То је уједно и начин развијања занатских и предузетничких вештина код ученика, као и радних навика и осећаја одговорности. Наставници показују ђацима како се прави гипсана маса, помажу им приликом наливања калупа и код финалне обраде фигура, које и боје са ђацима, подстицајући дух сарадње и тимског рада. У ове активности повремено се укључују и остали запослени и део родитеља.

– Осим за продају на вашару и поклоне гостима школе, ове фигуре су нам постале и наставно средство. Ваци су их бојили на часу ликовног и тако користили за учење боја, а потом и назива гипсаних животиња на часовима енглеског или руског језика. Бројеви од гипса коришћени су за увежбавање рачунских операција... Наставили смо са израдом магнетића, свећица од парафина, саксија од бетона – предочава Миланов чињеницу да наставницима и ђацима у селу Стрелац креативности никад не мањка.

школи, деца иду и на излете у шуму, друже се уз логорску ватру и спавају у шаторима, када то време дозволи. Шетају до околних извора и пећина, ископавају фосиле, имају радионице са виртуелним путовањима, маскенбал, концерт – сликовито описује ђачка дружења Миланов.

Камп су покренули 2016. године, а 2018. их је финансијски подржао Центар за промоцију науке из Београда, што им је много значило, па су већ 2019. године угостили око 70 ученика из Србије, Македоније и Бугарске. До сада су успели да средства обезбеде од спонзора и локалне заједнице, имали су помоћ и волонтерских организација и студената, па је камп био бесплатан за све ђаке, који су једино плаћали путне трошкове.

цепта мултифункционалне школе са више активности. Основна идеја коју шире је да су сви наставници мултифункционални, имају различита интересовања, вештине, знања и да треба да настоје да их пресликају на школске активности и тако допринесу унапређивању целокупног васпитно-образовног рада. Али и развијању пуног потенцијала и оних ученика који би у некој већој, градској школи били прогутани у маси, без шансе да учествују у приредбама и разним другим догађајима.

– На ту тему смо колега Станковић и ја написали стручни рад „Мултифункционална основна школа – од идеје до праксе“, а такође са још двојицом колега из Лесковца осмислили смо и акредитовали и семинар „Мултифунк-

из ове школе, а Миланов је коаутор, суорганизатор и активни учесник у свему томе. Једна од њих је Креативна ствараоница, као и Занатско-ликовна радионица, из које се изродила Ученичка задруга. Ствараоница је, у ствари, школски књижевно-музичко-филмски клуб. У оквиру ње ђаци и наставници снимили су осам ауторских композиција, са неким побрали и награде, као и два кратка филма. Оба филма је осмислио, снимио и монтирао Миланов, а глумили су ученици и наставници. За филм „Моја школа – мој други дом”, о животу једног ученика из школе, Миланов је 2016. године добио другу награду на међународном фестивалу Креативна чаролија у Бањи Врујци, у категорији наставничког стваралаштва. Други филм је трејлер за књигу „Орлови рано лете”.

– Ови филмови ђацима су омогућили да први пут глуме, а мени да први пут озбиљније снимам и монтирам видео-материјале, учим нове алате. Главни глумац награђеног филма, тада ученик четвртог разреда, имао је прилику да први пут негде путује, и то са мном и тадашњим директором. Сећам се како смо шетали Бањом дан након пројекције и како га је један пролазник препознао из филма. Његовој срећи није било краја. Препознали су га на улици, у непознатом граду, као глумца из филма. Следеће године нисмо снимали филм, већ ауторску композицију. Наш глумац и још један ученик су певали реп композицију, наступали на бини, пред публиком, под рефлекторима. Освојили смо треће место те године на истом

фестивалу – објашњава наставник енглеског језика и додаје да се надају да ће једног дана успети да од школских композиција сниме и ЦД, који би понудили другим школама и хорovima.

Дигитални час који је он осмислио уврштен је у национални Зборник радова за претпрошлу школску годину. Коаутор је и Поетског зборника, објављеног ради прикупљања новца за покретање Ученичке задруге. Марјан радо прискаче и у помоћ колегама који у настави почињу да примењују савремене технологије. Та искуства дели и на свом блогу, на коме поставља и интерактивна вежбања за учење енглеског језика.

ПРИЈАТЕЉ И САВЕТНИК

– Рад у планинској школи, са малим бројем ученика има много недостатака, али и предности. Како већина наших ђака целе недеље борави у дому ученика, сви смо много упућенији једни на друге. За ђаке нижих разреда, који више времена проводе са наставницима него са родитељима, од велике је важности да се изгради однос међусобног поверења и подршке. Ученици са слабијим успехом, они из дисфункционалних породица, ђаци са другим проблемима у мени и осталим колегама траже не само наставника и васпитача, него и пријатеља, старатеља, саветника. Ми се трудимо да им то и будемо, да их поштујемо као особе, без обзира на њихове образовне резултате – истиче наставник Миланов.

Члан је националног тима водитеља ЗУ-ОВ-а и има неколико акредитованих програма стручног усавршавања, у оквиру којих едукује наставнике. Амбасадор је пројекта „2000 дигиталних учионица”, члан екипе дигиталних ментора Националног образовног портала, као и мастер-тренер British Council-а на пројекту „Школе за 21. век”. Недавно је постао и тренер медијске писмености организације за глобални развој и образовање IREX у међународном програму „Сазнај и разазнај”, а током децембра и јануара прошао је обуку и селекцију за едукатора Светског фонда за природу (WWF), па ће ускоро предавати наставницима о климатским променама и одрживом развоју.

Уз све то бави се и изучавањем културно-историјског наслеђа Димитровграда, свог родног краја, пише поезију, прозу и стрип критику. Добитник је награде за најбољи стрип сценарио на стрип фестивалу у Студентском културном центру Београд 2015. године и учествовао у организацији међународног стрип фестивала у Нишу.

– Данашњи наставник мора да буде прави мали вишенаменски суперхерој, свестран, креативан, отворен за новине, како би могао да прати, мотивише и заинтересује садашње генерације ученика. То није лако, поготову када имамо на уму у којој мери је систем вредности у нашем друштву нарушен, колико је наставнички позив обезвређен, па наставници и професори немају сатисфакцију за свој труд, рад и залагање. Ипак, не смемо дозволити да нас то обесхрабри и заједно са ученицима морамо да радимо на изградњи бољег друштва и повратку угледа наставничке професије. Наставник мора остати стојер највиших вредности и посебности и деловати ван устаљених шаблона – закључује Марјан Миланов.

Д. М. Ј.

МЕЂУНАРОДНИ ДАН ОБРАЗОВАЊА

Предуслов за срећнију будућност

Образовање мора да буде доступно, праведно и квалитетно на свим нивоима, како би сви имали могућност трајног учења и стицања знања и вештина потребних за пуно учествовање у друштву и допринос одрживом развоју

Генерална Скупштина Уједињених нација је 2019. године прогласила 24. јануар за Међународни дан образовања, с циљем да се широм света подржи инклузивно, правично и квалитетно образовање за све.

Организација Уједињених нација подсетила је да подаци истраживања спроведених у свету показују да око 265 милиона деце и тинејџера и даље немају приступ образовању или нису у прилици да започето образовање заврше. Више од петине те деце је основношколског узраста. Подаци показују и да је 617 милиона деце и младих неписмено, односно не зна да чита, пише и рачуна, док око четири милиона деце и младих избеглица није у могућности да се школује због оружаних сукоба у њиховим земљама.

ше од половине њих је незапослено. Како би се повећале њихове шансе за запошљавање, важно је да одрасли накнадно заврше бар средњу школу.

Највиши степен образовања одраслог становништва имају скандинавске земље, а најнижи степен образовања је у земљама јужне Европе. Кад је реч земљама у региону, најмање неписменог становништва има Словенија.

Директор Основне школе „Лаза Костић” на Новом Београду Дубравка Томић за Просветни преглед каже да је улога наставника у образовању деце велика. Сматра да је проблем што велики број ученика, који су у школи стекли добро образовање, своја знања не умеју да примене у пракси. Истиче да, и поред тога што живимо у времену у коме је поремећен сис-

Обележавањем Међународног дана образовања, наводи се у Извештају Уједињених нација, указује се на важност образовања, које мора да буде доступно, праведно и квалитетно на свим нивоима, како би сви имали могућност трајног учења и стицања знања и вештина потребних за пуно учествовање у друштву и допринос одрживом развоју. Препреке за приступ образовању су сиромаштво, оружани сукоби, миграције и учинак климатских промена.

Према последњем попису становништва у Србији четрнаест одсто становништва старијег од петнаест година нема завршену основну школу, иако је по закону обавезна. То заправо значи да немају никакву квалификацију за рад и да не могу да се запосле. Такође, двадесет одсто становника Србије нема завршену средњу школу.

Годишње око четири хиљаде старијих од петнаест година у осамдесет школа у Србији заврши основно образовање, али и стручну обуку. Основно образовање за одрасле траје три школске године: у првој се учи градиво које је предвиђено за ученике од првог до четвртог разреда, у другој петог и шестог разреда, док се у трећој прелази градиво седмог и осмог разреда. По завршетку, полазници пролазе и тромесечну стручну обуку за одређена занимања.

Слична је ситуација и у земљама Европске уније. Диплому средње школе у Европској унији нема 64 милиона грађана, а ви-

тем вредности у целом свету, ученици треба да знају да је образовање трајна вредност, која ће им омогућити бољи посао и квалитетнији живот у будућности.

Педагог Јована Поповић сматра да је у 21. веку – када је готово све дигитализовано и када скоро свако дете има мобилни телефон, користи интернет и друштвене мреже – улога наставника и даље пресудна.

Каже да је веома важно да образовање буде усклађено са временом у ком живимо и прилагођено тржишту рада, јер за неке образовне профиле који и даље постоје нема посла.

– Обезбеђивањем квалитетних програма осигурава се развој друштва у целини. Захваљујући знању и образовању, појединац може активно да се укључи у друштво, преузме различите улоге и учествује у доношењу важних одлука. Од изузетног је значаја да се у систем образовања укључи што више становништва из маргинализованих група, како би се смањило и искоренило сиромаштво. То се, пре свега, односи на ромско становништво – које због тешких услова за живот веома рано напушта школовање – али и на најсиромашније из удаљених сеоских подручја – каже Поповић.

Тако, на пример, једно од шесторо ромске деце и даље је ван система основног образовања, у предшколске установе иде само седамнаест одсто ромских малишана, а факултетску диплому стиче само један одсто ове популације.

Александра Радовановић